

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Рибалкіна Андрія Олександровича на дисертацію Бабія Юрія Юрійовича «Організація муніципальної влади в сучасній Україні: конституційно-правові та прикладні питання», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження Ю.Ю. Бабія зумовлена комплексом об'єктивних чинників теоретичного, нормативно-правового та практичного характеру. Реформування місцевого самоврядування є невід'ємним атрибутом сучасного конституціоналізму та визначальним критерієм соціально-правової, демократичної державності. Здійснена в Україні децентралізаційна реформа суттєво трансформувала інституційну архітектуру муніципальної влади, водночас породивши низку питань, що потребують подальшого наукового осмислення, – зокрема щодо меж самостійності територіальних громад, характеру їхньої взаємодії з державною владою та спроможності задовольняти колективні потреби населення власними ресурсами.

Особливої актуальності темі надають умови повномасштабної збройної агресії російської федерації, які істотно вплинули на функціонування муніципальної влади в режимі воєнного стану, актуалізувавши питання фінансової спроможності територіальних громад, перерозподілу повноважень та взаємодії муніципальних органів з військовими адміністраціями. Євроінтеграційний курс України, зокрема необхідність повної імплементації принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, вимагає системного перегляду конституційно-правових засад організації муніципальної влади.

Аналіз стану наукової розробленості проблематики, здійснений дисертантом, переконливо доводить, що, попри значний доробок вітчизняної юридичної науки з окремих питань місцевого самоврядування, комплексного дослідження організації муніципальної влади в сучасній Україні як цілісного

процесу, що враховує сучасні державотворчі реалії та виклики воєнного стану, досі не здійснено. Це підтверджує наявність реальної наукової прогалини, на заповнення якої спрямована рецензована робота.

Отже, тема дисертації Юрія Юрійовича Бабія є актуальною та своєчасною, що зумовлено потребами конституційної реформи, продовженням децентралізаційних процесів та необхідністю адаптації організації муніципальної влади до умов воєнного й післявоєнного державного розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок МВС України на 2020–2024 та 2025–2029 роки, а також пріоритетного напрямку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертаційне дослідження автора характеризується належним рівнем методологічної обґрунтованості. Дисертант сформував самостійний методологічний інструментарій, в основу якого покладено авторське правовідношення «колективні (спільні) потреби населення територіальної громади – муніципальний інтерес», що виступає одночасно детермінантом і критерієм організації муніципальної влади в сучасній Україні. Такий підхід є методологічно новаторським і таким, що дав змогу системно й послідовно розкрити предмет дослідження.

Застосування діалектичного підходу дозволило розглянути муніципальну владу в розвитку та виявити закономірності трансформації її інституційної структури. Діяльнісний підхід забезпечив розкриття взаємодії муніципальної та державної влади через призму соціально значущих дій

уповноважених суб'єктів. Системний та синергетичний підходи застосовано для обґрунтування моделі організації муніципальної влади як системної моделі перехідного типу. Використання історико-правового, порівняльно-правового методів, методу класифікації та правового прогнозування забезпечило комплексність і всебічність наукового пошуку.

Достовірність висновків підтверджується ґрунтовною джерельною базою дослідження, яка налічує 298 найменувань, включно з рішеннями Конституційного Суду України, актами Верховної Ради України, програмними документами Кабінету Міністрів України, а також релевантними зарубіжними джерелами, що охоплюють досвід Іспанії, Франції, Німеччини, Литви, Польщі та інших держав-членів ЄС.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація Ю.Ю. Бабія є першим у вітчизняній юридичній науці монографічним конституційно-правовим дослідженням, у якому обґрунтовано основні концептуальні положення щодо організації муніципальної влади в сучасній Україні як цілісного процесу.

Заслуговує на схвалення авторське визначення поняття муніципальної влади сучасної України як легітимного муніципального механізму регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, спрямованого на реалізацію муніципального інтересу на засадах відносної автономії в межах Конституції та законів України. Обґрунтованим є виокремлення основних ознак муніципальної влади – легітимність, детермінованість колективними потребами населення, спрямованість на реалізацію муніципального інтересу, наявність нормативно визначеної інституційної структури та відносної автономії.

Високої оцінки заслуговує запропонована дисертантом модель організації муніципальної влади в сучасній Україні як системна модель перехідного типу, що відображає інгресію нової філософії в її архітектоніці, синтез принципово нових здатностей, обумовлених реалізацією принципів

Європейської хартії місцевого самоврядування, а також адаптацію послідовності формування моделі у системно-структурному, функціональному, процедурно-організаційному та фінансовому напрямках. Виокремлення таких системних параметрів моделі, як багатofакторність, цілеспрямованість, композиційність, комбінаторність, інгресивність, селективність та кореляційність, становить самостійний науковий внесок у теорію конституційного права.

Цінним є авторське обґрунтування концепції правової діагностики стану організації муніципальної влади як самостійного виду юридичної діяльності, спрямованої на опис та оцінку фактичного стану організації муніципальної влади, виявлення відхилень від європейських стандартів та формування підстав для подальшого вдосконалення. Запропонована структура правової діагностики (об'єкт, діагностична модель, мета, завдання, уповноважений суб'єкт, діагностична діяльність, система засобів діагностування, документування результатів) має самостійне методологічне значення й може застосовуватися в інших галузях юридичної науки.

Заслуговує на підтримку запропонована дисертантом періодизація етапів формування правового регулювання організації муніципальної влади в сучасній Україні (доконституційний, конституційно-початковий, конституційно-новітній), а також обґрунтування поняття правової реформи організації муніципальної влади як цілісного, послідовного процесу, спрямованого на усунення виявлених у процесі діагностики недоліків.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено в 6 наукових фахових статтях, а також апробовано на п'яти всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема в Івано-Франківську (2023, 2024), Лондоні (2023), Бостоні (2025) та Полтаві (2025). Результати дисертації обговорено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів

досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ.

Оцінка оформлення дисертації та академічної доброчесності. Дисертація відповідає вимогам чинного Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Структура дисертації є логічною та послідовною: робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (298 найменувань, викладених на 29 сторінках) та додатків. Повний обсяг дисертації – 231 сторінка, з них основний текст – 183 сторінки. Ознак порушення академічної доброчесності та академічного плагіату в роботі не виявлено.

Практичне значення дисертаційного дослідження. Практичне значення одержаних результатів підтверджено актами впровадження. Висновки та рекомендації дисертації впроваджено в науково-дослідну та освітню діяльність Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (акти впровадження від 12 січня 2026 року) при викладанні навчальних дисциплін «Конституційне право України» та «Муніципальне право», а також у практичну та правозастосовну діяльність Верховинської районної державної адміністрації (акти впровадження від 16 грудня 2025 року). Результати дослідження можуть бути використані в законотворчій діяльності при вдосконаленні Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших нормативно-правових актів, що регулюють організацію муніципальної влади.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації:

1. У підрозділі 1.2 дисертант формулює авторське визначення муніципальної влади як «легітимного муніципального механізму регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ». Водночас залишається не до кінця розкритим критерій визначення меж цієї «суттєвої частки публічних справ» – чи йдеться про кількісний, чи про якісний (предметний) критерій розмежування компетенції муніципальної та державної влади. Уточнення цього аспекту посилює б практичну застосовність запропонованої дефініції, зокрема при розв’язанні спорів про компетенцію між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади.

2. Обґрунтовуючи модель організації муніципальної влади в сучасній Україні як «системну модель перехідного типу» (підрозділ 2.2), дисертант не визначає чітких темпоральних або змістовних критеріїв завершення цього перехідного періоду. Залишається відкритим питання, які саме показники свідчатимуть про перехід муніципальної влади від «перехідної» до «сталого» моделі організації, що ускладнює практичне застосування запропонованої концепції для моніторингу реформи децентралізації.

3. У підрозділі 1.1 дисертант слушно констатує неоднозначність статусу районних та обласних рад в інституційній структурі муніципальної влади, наводячи аргументи на користь заміни термінологічного позначення «територіальна громада» на «муніципалітет». Водночас у роботі не запропоновано конкретного механізму законодавчого закріплення нової термінології та не проаналізовано можливих правових наслідків такої заміни для чинної системи адміністративно-територіального устрою, що залишає це слушне теоретичне положення без практичного механізму реалізації.

4. У висновках (пункт 8) дисертант пропонує внести зміни до ст. 75, 78, 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо посилення відповідальності уповноважених суб’єктів муніципальної влади та запровадження порядку дострокового припинення повноважень за бездіяльність. Проте в тексті дисертації не деталізовано процесуальний

механізм реалізації такого дострокового припинення повноважень, зокрема суб'єкта ініціювання цієї процедури, підстав і строків її здійснення, а також гарантій захисту прав посадових осіб місцевого самоврядування від необґрунтованого застосування цього заходу.

Проте вказані зауваження мають дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Бабія Юрія Юрійовича «Організація муніципальної влади в сучасній Україні: конституційно-правові та прикладні питання» відповідає вимогам чинного Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, та є завершеною самостійною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретну наукову проблему, а її автор – Бабій Юрій Юрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**кандидат юридичних наук, доцент,
заступник директора Інституту післядипломної
освіти та заочного навчання
Донецького державного університету
внутрішніх справ**

Андрій РИБАЛКІН